

Przystanek historia

<https://przystanekhistoria.pl/pa2/tematy/afryka/99324,Kidugala-polscy-wygnancy-w-Afryce.html>

ARTYKUŁ

Kidugala - polscy wygnańcy w Afryce

OKRES HISTORYCZNY

(1939-1945) II wojna światowa

Autor: PAWEŁ GŁUSZEK 07.03.2023

Ze względu na toczącą się w Afryce Północnej wojnę z Niemcami i zagrożenie Bliskiego Wschodu, Brytyjczycy zaproponowali ewakuację polskiej ludności cywilnej z Iranu do osiedli dla uchodźców rozlokowanych w innych częściach świata. W afrykańskiej Kidugali, położonej na terenie dzisiejszej Tanzanii, zamieszkało 798 Polaków. Przez kilka lat miejsce to stanowiło dla nich

namiastkę utraconej Polski.

17 września 1939 r. Związek Sowiecki zajął wschodnią część Rzeczypospolitej. Tysiące polskich obywateli zostało deportowanych w głąb ZSRS. Atak Niemiec na Sowieców w 1941 r. i podpisanie układu Sikorski-Majski w lipcu tego roku, spowodowało, że Sowieci zgodzili się na utworzenie polskiej armii w ZSRS. Do punktów formowania się oddziałów wojskowych przybywała z miejsc zesłania polska ludność cywilna. Była to szansa na opuszczenie Związku Sowieckiego razem z żołnierzami.

Ze stepów i tundr Azji na afrykańską sawannę

W 1942 r. armia polska gen. Władysława Andersa, a z nią tysiące polskich cywili, zostali ewakuowani do Iranu. Schronienie znalazło tutaj ponad 110 tysięcy Polaków. Ze względu na toczącą się w Afryce Północnej wojnę z Niemcami i zagrożenie Bliskiego Wschodu, Brytyjczycy zaproponowali ewakuację polskiej ludności cywilnej do osiedli dla uchodźców rozlokowanych w Afryce, Indiach, Meksyku i Nowej Zelandii.

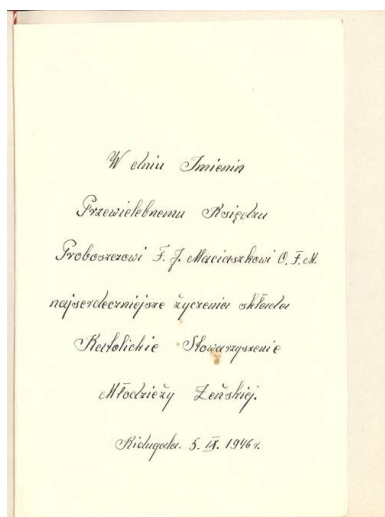
(...) Były też rady mieszkańców, zajmujące się m.in. działalnością sportową i kulturalną. Młodzież i dzieci uczęszczały do przedszkoli i szkół. Istniało harcerstwo i polska prasa. Osiedla takie jak Kidugala były namiastką prawdziwej Polski.

Najwięcej polskich obywateli zostało ewakuowanych do Afryki. W lipcu 1942 r. Brytyjczycy zezwolili na osiedlenie się Polaków w Tanganice, Kenii, Ugandzie i Malawi. Uchodźcy mieli też wyjechać do Rodezji Południowej i Związku Południowej Afryki. Polski rząd na uchodźstwie zorganizował w tych krajach konsulaty.

Pierwsi Polacy dotarli do Tanganiki w sierpniu 1942 r. Było to 1400 osób. Kolejne grupy uchodźców przyjechały do Mombasy w Kenii. Pod koniec 1944 r. w Afryce Wschodniej przebywało już ponad 13 tysięcy Polaków, w tym ponad 6,5 tysiąca w Tanganice. Utworzono dla nich sześć stałych osiedli: cztery w Tanganice (m.in. w Kidugali) i dwa w Ugandzie. Istniało też kilka obozów przejściowych dla Polaków.

Kawałek Polski wśród słońi

W Kidugali nazywanej „afrykańską Rabką” zamieszkało 798 Polaków. Osiedle znajdowało się przy granicy z Malawi, niedaleko dawnej polniemieckiej misji protestanckiej. W Kidugali domy były z gliny, dwurodzinne. Większość osób pracowała w ogrodzie, zasilanym wodą z pobliskiej rzeki. W osadzie znajdowała się szwalnia, kuchnia, sklep, szkoła i kościół. Wokół rozpościerał się busz, w którym żyły m.in. lwy i słonie. Od grudnia do marca trwała pora deszczowa, potem przychodziły upały.

Kolekcja kart z życzeniami imieninowymi dla księży prowadzących polski kościół w Kidugali, z zasobu AIPN

Kolekcja kart z życzeniami

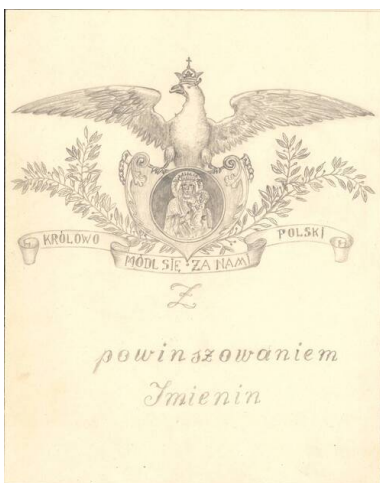
**imieninowymi dla księży
prowadzących polski kościół w
Kidugali, z zasobu AIPN**

Tak jak we wszystkich osiedlach dla uchodźców, na czele administracji stał brytyjski komendant. Pomagał mu polski kierownik osiedla. Cała osada była dobrze zorganizowana: podzielona na sekcje i grupy, na czele z kierownikami wydziałów: szkolnictwa, duszpasterstwa, kultury, zdrowia. Były też rady mieszkańców, zajmujące się m.in. działalnością sportową i kulturalną. Młodzież i dzieci uczęszczały do przedszkoli i szkół. Istniało harcerstwo i polska prasa. Osiedla takie jak Kidugała były namiastką prawdziwej Polski.

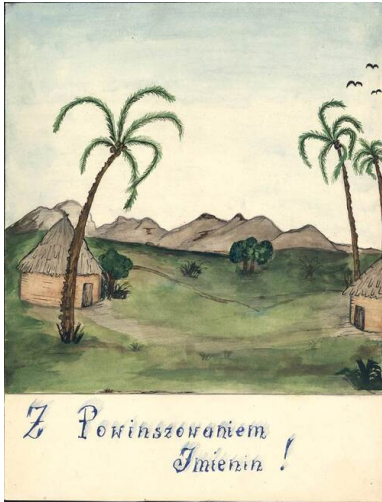
Koniec wojny i cofnięcie przez Brytyjczyków oficjalnego uznania dla polskiego rządu na uchodźstwie w lipcu 1945 r., doprowadziły do decyzji o likwidacji polskich osiedli w Afryce. W 1946 i 1947 r. do Anglii wyjechało 9,5 tysiąca Polaków. Reszta wyemigrowała do USA, Argentyny, Kanady, Francji i Australii. Ostatnie polskie osiedle w Afryce zlikwidowano w 1952 r. W Tanganice pozostało jednak kilkuset Polaków. Ostatni z nich zmarł w 2015 r.

* * *

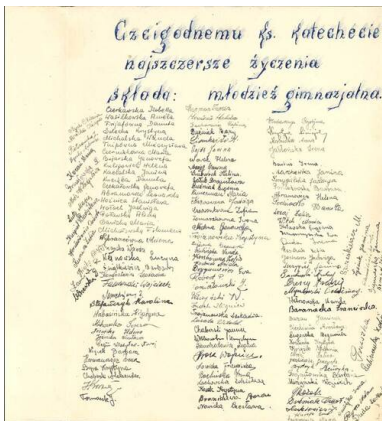
W Oddziałowym Archiwum IPN w Poznaniu znajdują się karty z życzeniami imieninowymi dla księży prowadzących polski kościół w Kidugali. Karty zostały wykonane przez dzieci i młodzież szkolną. Materiały zostały przekazane przez Oddziałowe Biuro Edukacji Narodowej IPN w Poznaniu, gdzie trafiły w ramach akcji Archiwum Pełne Pamięci.

**Kolekcja kart z życzeniami
imieninowymi dla księży
prowadzących polski kościół w
Kidugali, z zasobu AIPN**

**Kolekcja kart z życzeniami
imieninowymi dla księży
prowadzących polski kościół w
Kidugali, z zasobu AIPN**

**Kolekcja kart z życzeniami
imieninowymi dla księży
prowadzących polski kościół w
Kidugali, z zasobu AIPN**

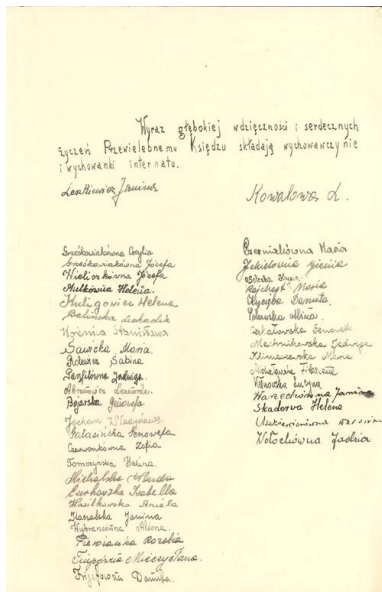

Kolekcja kart z życzeniami imieninowymi dla księży prowadzących polski kościół w Kidugali, z zasobu AIPN

Kolekcja kart z życzeniami imieninowymi dla księży prowadzących polski kościół w Kidugali, z zasobu AIPN

Kolekcja kart z życzeniami imieninowymi dla księży prowadzących polski kościół w Kidugali, z zasobu AIPN

Kolekcja kart z życzeniami imieninowymi dla księży prowadzących polski kościół w Kidugali, z zasobu AIPN

Kolekcja kart z życzeniami imieninowymi dla księży prowadzących polski kościół w Kidugali, z zasobu AIPN

Kolekcja kart z życzeniami imieninowymi dla księży prowadzących polski kościół w Kidugali, z zasobu AIPN

Kolekcja kart z życzeniami imieninowymi dla księży prowadzących polski kościół w Kidugali, z zasobu AIPN

COFNIJ SIĘ